

Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis

Studia Politologica 18 (2017)

ISSN 2081-3333

DOI 10.24917/20813333.18.3

Dominik Jaśkowiec

Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego

Partycypacja obywatelska jako utopijna wizja samorządzenia społeczności lokalnych – na przykładzie miasta Krakowa

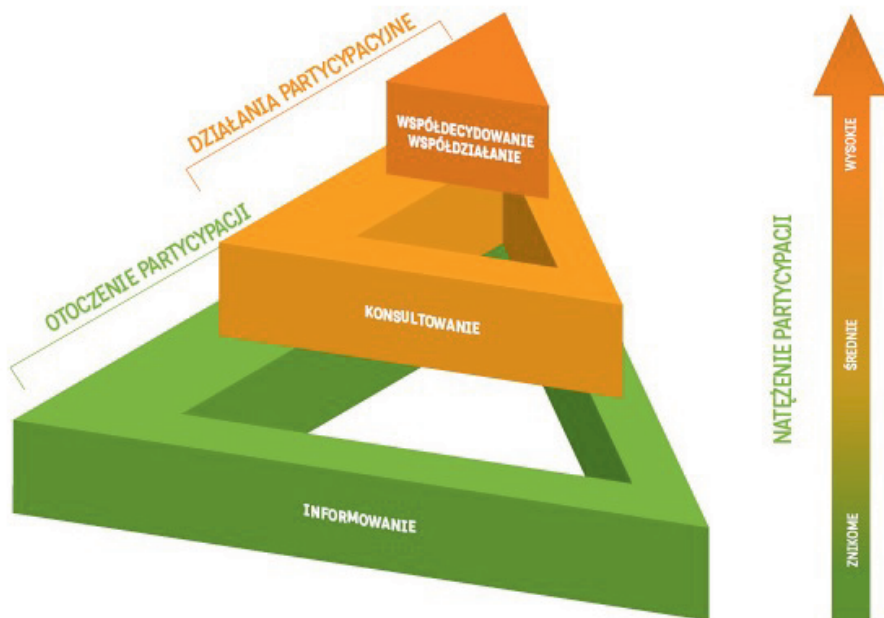
Słowo ‘partycypacja’ pochodzi z łaciny i oznacza uczestnictwo, branie udziału. Przymiotnik ‘obywatelska’ dookreśla, że chodzi o udział obywateli. Partycypacja obywatelska używana jest na określenie uczestnictwa obywateli w podejmowaniu i realizacji decyzji przez władze i administrację publiczną. Idea partycypacji obywatelskiej narodziła się w latach siedemdziesiątych XX wieku na Zachodzie Europy. Była odpowiedzią na poszukiwanie tzw. trzeciej drogi, pomiędzy państwem a rynkiem (Schimanek 2018: 2).

Idee partycypacji obywatelskiej zaczęły się rozwijać również w związku z coraz silniej odczuwalnymi niedoskonałościami demokracji pośredniczącej z kryzysem demokracji parlamentarnej. Podstawową formą wpływu obywateli na życie publiczne w tak rozumianej demokracji są wybory powszechne przedstawicieli władz. I na tym często ten wpływ się kończy; skutkuje to z jednej strony alienacją władzy, a z drugiej – brakiem wiary obywateli w możliwość realnego wpływu na nią. Taki stan przekłada się z kolei na brak zainteresowania obywateli angażowaniem się w życie publiczne. Inny problem wynika z faktu, że nawet w najlepiej zorganizowanej demokracji pośredniczącej zawsze znajdują się grupy społeczne, którym nie udało się wprowadzić swoich reprezentantów do organów władzy kolegialnej. Mają one poczucie, że ich interesy, ich potrzeby nie mają szans na realizację czy też w ogóle odpowiednie wyartykułowanie w przestrzeni publicznej. To rodzi frustrację i zniechęcenie. Rozwiązaniem tych problemów jest koncepcja demokracji partycypacyjnej, czyli takiej, która zachowując podstawowy, przedstawicielski charakter władz, dopuszcza, aby obywatele na co dzień mieli możliwość wpływania na decyzje przez te władze podejmowane (Schimanek 2018: 4).

Partycypacja obywatelska może przybierać różne formy, które w założeniu uwzględniają różny stopień zaangażowania obywateli w podejmowane decyzje: informowanie, konsultowanie, współdecydowanie. Taki podział nazywany jest drabiną partycypacji (zob. rys. 1).

Informowanie to najprostszą formą partycypacji, angażująca obywateli w najmniejszym stopniu. Działania władz sprowadzają się do poinformowania obywateli

Rysunek 1. Drabina partycypacji



Źródło: Portal Partycypacja Obywatelska. Pobrano z: http://partycypacjaobywatelska.pl/wp-content/uploads/2015/07/drabina-partycypacji_FISE.jpg (20.10.2017)

o decyzjach ich dotyczących. Nie ma tutaj miejsca na żaden aktywny wpływ ludzi na kształt podejmowanych działań, sprowadza ich jedynie do roli biernych odbiorców.

Konsultowanie jest kolejnym „stopniem” na drabinie partycypacyjnej ze względu na zwiększony udział obywateli w prowadzonych działaniach. Poza poinformowaniem władza daje obywatelom możliwość wypowiedzenia się na temat planowanych działań. Osoby uczestniczące w konsultacjach występują niejako w roli „doradców”, których pyta się o zdanie i opinie w konkretnej sprawie. Głosy obywateli są więc rozważane, choć nie ma gwarancji, że zostaną wzięte pod uwagę. Obecnie, ze względu m.in. na regulacje prawne, jest to jedna z najpopularniejszych form partycypacji obywatelskiej w Polsce.

Współdecydowanie jest najwyższym stopniem partycypacji obywatelskiej ze względu na pełne partnerstwo pomiędzy władzą a obywatelami, polegające na przekazaniu obywatelom części kompetencji dotyczących podejmowanych działań. Poniekąd jest to wprowadzenie przez władzę w życie prostego (choć w rzeczywistości bardzo trudnego) założenia, że „ludzie wiedzą lepiej, czego im potrzeba”. Tym samym obywatele mają realny wpływ na planowane, dotyczące ich (bezpośrednio lub pośrednio) działania (<http://partycypacjaobywatelska.pl/strefa-wiedzy/abc-partycypacji/co-to-jest-partycypacja-obywatelska-2/>).

Paleta technik partycypacji jest bardzo rozległa, przy czym wyjąwszy trzecią i drugą płaszczyznę tego procesu, tj. narzędzia informacji i konsultacji możemy zawęzić ją do kilku, kilkunastu pozycji. Bazując na doświadczeniach Krakowa, można

wyróżnić najczęściej stosowane w tym mieście techniki partycypacyjne: referendum lokalne, budżet obywatelski oraz planowanie, projektowanie partycypacyjne. Wszystkie one wpisują się w trzecią, najwyższą płaszczyznę partycypacji obywatelskiej, tj. współdecydowanie i współdziałanie.

Referendum należy do względnie rzadko stosowanych form współdecydowania społeczności lokalnych o sprawach dla nich istotnych. Zgodnie z Ustawą o samorządzie gminnym (Ustawa z dnia 8 marca 1990... 2016) oraz Ustawą o referendum lokalnym (Ustawa z dnia 15 września 2000... 2016) głosowanie powszechne może dotyczyć również: utworzenia, połączenia, podziału i zniesienia gminy, ustalenia jej granic, samoopodatkowania się mieszkańców gminy, sposobu rozstrzygnięcia sprawy dotyczącej wspólnoty, leżącej w kompetencji organów samorządu, innych istotnych spraw, dotyczących społecznych, gospodarczych lub kulturowych więzi wspólnoty samorządowej.

Przedmiotem referendum jest udzielenie odpowiedzi na postawione pytanie lub pytania, bądź dokonanie wyboru pomiędzy zaproponowanymi wariantami. Prawo do udziału w referendum mają osoby, które mają czynne prawo wyborcze do rady gminy oraz zamieszkują na terenie gminy, w której przeprowadzane jest referendum. Inicjatywę do przeprowadzenia referendum posiada rada gminy oraz 10% mieszkańców gminy, uprawnionych do głosowania, przy czym w sprawie odwołania rady gminy inicjatywa przysługuje wyłącznie grupie mieszkańców.

Warunkiem ważności referendum jest udział co najmniej 30% uprawnionych do głosowania, a w przypadku odwołania wójta (burmistrza, prezydenta miasta) – 3/5 liczby biorących udział w jego wyborze. Wynik referendum jest natomiast rozstrzygający, jeśli oddano więcej, niż połowę ważnych głosów za, a w przypadku samoopodatkowania – 2/3 ważnych głosów. Jeśli wyniki referendum są rozstrzygające, właściwy organ gminy zobowiązany jest do niezwłocznego podjęcia czynności, zmierzających do realizacji sprawy, będącej jego przedmiotem. Zazwyczaj tymi czynnościami będą odpowiednie uchwały właściwych organów (Wolska 2015).

Referendum lokalne odbyło się w Krakowie 25 września 2014 roku krakowianie odpowiadali w nim na cztery pytania dotyczące: organizacji zimowych igrzysk olimpijskich, budowy metra, sieci monitoringu wizyjnego oraz rozbudowy ścieżek rowerowych. Z inicjatywą przeprowadzenia referendum w sprawie organizacji zimowych igrzysk olimpijskich wystąpił prezydent miasta Krakowa Jacek Majchrowski. Rada miasta Krakowa przegłosowała jednak swoją uchwałę o referendum i zdecydowała się na poszerzenie przedmiotu referendum o trzy dodatkowe pytania dotyczące monitoringu, metra i ścieżek rowerowych (Igrzyska?... 2014).

Do urn poszło 210 441 uprawnionych do głosowania mieszkańców miasta. Frekwencja wyniosła 35,96%, co skutkowało ważnością referendum. Krakowianie w następujący sposób odpowiedzieli na pytania referendalne: 1. Czy jest Pani/Pan za zorganizowaniem i przeprowadzeniem przez Kraków Zimowych Igrzysk Olimpijskich w 2022 roku? Głosów na TAK – 62 453 (30,28%), głosów na NIE – 14 3796 (69,72%); 2. Czy jest Pani/Pan za budową metra w Krakowie? Głosów na TAK – 11 2856 (55,11%), głosów na NIE – 91 939 (44,89%); 3. Czy jest Pani/Pan za stworzeniem w Krakowie systemu monitoringu wizyjnego, którego celem byłaby poprawa bezpieczeństwa w Mieście? Głosów na TAK – 14 2772 (69,73%), głosów

na NIE – 61 969 (30,27%); 4. Czy zdaniem Pani/Pana w Krakowie powinno się budować więcej ścieżek rowerowych? Głosów na TAK” – 17 5033 (85,20%), głosów na NIE – 30 398 (14,80%) (Oficjalne wyniki... 2014).

Krakowianie opowiedzieli się przeciwko organizacji zimowych igrzysk olimpijskich w Krakowie. Poparli natomiast budowę metra, budowę ścieżek rowerowych oraz sieci monitoringu. Skutkiem wyników referendum było wycofanie kandydatury Krakowa jako organizatora igrzysk w 2022 roku (Rapalski, Serafin 2014). Oprócz rezygnacji z organizacji igrzysk olimpijskich władze miasta nie zrealizowały żadnego z zadań, za którymi opowiedzieli się głosujący mieszkańcy. Największym paradoksem są ścieżki rowerowe. Okazuje się, że po referendum powstaje ich mniej niż przed nim (Maciejowski, Tymczak 2017). Przyczyny takiego stanu rzeczy komentuje przedstawiciel klubu Przyjazny Kraków w Radzie miasta Krakowa radny Kazimierz Chrzanowski:

Należy pamiętać o woli mieszkańców i realizować to, ale trzeba pamiętać też, że spraw, które są niezbędnie pilne w Krakowie, jest więcej. Rozwój musi być równomierny. Musi być monitoring, prace nad metrem i ścieżki. To jest wykonywane. Muszą być też robione inne zadania. Jakby te pytania były w referendum to by miały więcej głosów. Rzeczywiście jest to realizowane wolno. Może trzeba więcej informacji, w jakim zakresie co zostało zrobione (Mijają trzy lata... 2017).

Projektowanie, planowanie partycypacyjne to technika partycypacji znajdująca swoje zastosowanie, kiedy przedmiotem podejmowania decyzji jest kształt fizyczny i program jakiejś przestrzeni, np.: projekt parku, rewitalizacja obszaru, budowa instytucji publicznej. Proces ten składa się z trzech zasadniczych etapów: analizy środowiskowej, interaktywnego projektowania i wypracowania ostatecznej koncepcji.

Pierwszy etap polega na przeprowadzeniu badań społecznych oraz wykonaniu urbanistycznych prac przygotowawczych. Drugi jest częścią zasadniczą i polega na projektowaniu rozwiązań w ścisłej współpracy z aktorami procesu. Najpierw organizowane są w formie warsztatów spotkania interesariuszy z architektem, podczas których wypracowywane są pierwsze rozwiązania przestrzenne przy wykorzystaniu wiedzy zgromadzonej w pierwszym etapie. Moderatorem takich spotkań jest np. psycholog środowiskowy, który pośredniczy między interesariuszami, a także wprowadza do procesu wiedzę zgromadzoną w badaniach. Następnie na podstawie tych spotkań architektki wraz z zespołem badawczym przygotowują różne warianty koncepcji. Dopiero one są konsultowane ponownie z interesariuszami. Ostatni etap to dyskusja nad koncepcjami i podjęcie ostatecznej decyzji zatwierdzonej przez wszystkie strony, w tym też przez głównego wykonawcę projektu (Partycypacja Obywatelska... 2015b).

Metoda projektowania, planowania partycypacyjnego została wykorzystana w Krakowie do zaprojektowania Parku Reduta. Podzieleni na sześć grup krakowianie tworzyli bazę pomysłów na zagospodarowanie prawie 8 hektarów terenu. Do każdej z tych grup zostało przydzielonych dwóch tutorów, którzy spisywali pomysły, a także inspirowali i proponowali ciekawe rozwiązania. Korzystając z ich doświadczenia w dziedzinie architektury, urbanistyki i architektury krajobrazu,

mieszkańcy mogli swobodnie stworzyć wizję parku na miarę swoich potrzeb (Park Reduta 2016).

Mieszkańcy stworzyli sześć projektów parku, które następnie poddano internetowemu głosowaniu powszechnemu. Zainteresowani mieszkańcy oddali łącznie 1669 głosów. Zwycięski projekt (Tajemniczy Ogród) zdobył ich 519. Na drugim miejscu znalazł się Prądnik Modern Park z 349 głosami, a na trzecim Eko Park Reduta, na który oddano 291 głosów (Ratusznik 2015).

Na podstawie zwycięskiego projektu została przygotowana przez profesjonalną pracownię architektoniczną koncepcja parku. Profesjonalny projekt, pomimo że wpisywał się w założenia zwycięskiej koncepcji, wywołał protest społeczny osób zamieszkujących jedno z pobliskich osiedli. Mieszkańców oburzyły rozwiązania komunikacyjne parku. Nie chcieli wjazdu od strony jednej z ulic, obawiając się, że i tak ciasne osiedle zostanie sparaliżowane przez samochody przyjeżdżających do nowego terenu rekreacyjnego. Zgłosili wiele uwag do projektantów, w tym zmianę rozwiązań parkingowych i komunikacyjnych. Pomimo spełnienia postulatów protestujących i wprowadzenia zmian projektowych, niewielka grupa protestujących pozostała nieugięta próbując doprowadzić do zablokowania inwestycji (Rogozik 2016).

Od rozpoczęcia warsztatów projektowych (październik 2015) do końca października 2017 r. miastu nie udało się doprowadzić do uzyskania pozwoleń administracyjnych na budowę parku tym samym rozpocząć jego realizacji (Gargul 2017).

Budżet partycypacyjny, zwany też budżetem obywatelskim, to najpopularniejsza i najczęściej stosowana w skali kraju technika partycypacyjna. Budżet partycypacyjny jest specyficzną metodą służącą zaangażowaniu ludzi do współtworzenia budżetu związanego z obszarem, który dotyczy ich bezpośrednio. Skala przedsięwzięcia może być bardzo różna: od ustalania budżetu całego miasta i jego priorytetów, po stworzenie listy i hierarchii wydatków wewnątrz jakiejś instytucji lub programu dotyczącego konkretnej grupy osób. Przebieg całego procesu również zależy od jego skali. Przy realizacji budżetu partycypacyjnego zakłada się kilka etapów. Pierwszym z nich jest zapoznanie się przez uczestników ze wszystkimi dziedzinami, które budżet obejmuje. Następnie mieszkańcy zgłaszają propozycje swoich pomysłów (zadań), które poprzez mechanizm głosowania są hierarchizowane. Do realizacji wchodzi te, które uzyskały kolejno największą liczbę głosów i mieszczą się w limicie środków przeznaczonych na budżet partycypacyjny jako taki.

Budżet obywatelski miasta Krakowa organizowany jest od roku 2014 na dwóch płaszczyznach: ogólnomiejskie i dzielnicowej. Głosowanie odbywa się w formie elektronicznej i papierowej (w roku 2016, w III edycji, głos można było oddać tylko w formie elektronicznej). Głosując w formie papierowej, należało okazać osobie obsługującej punkt głosowania dokument potwierdzający tożsamość, głosować można było jedynie osobiście. Każdy głosujący musiał oddać głos na sześć różnych projektów, w tym trzy głosy na zadania o charakterze lokalnym w dzielnicy swojego zamieszkania i trzy głosy na zadania o charakterze ogólnomiejskim (Budżet obywatelski... 2017).

Środki finansowe przeznaczone przez miasto i dzielnice na budżet obywatelski oscylują wokół kwoty 10 mln zł rocznie (tabela 1 i 2).

Tabela 1. Wysokość środków finansowych przeznaczonych na ogólnomiejski budżet obywatelski w Krakowie (w PLN)

	I edycja	II edycja	III edycja	IV edycja
Rok głosowania:	2014	2015	2016	2017
Rok realizacji zadań:	2014/2015	2015/2016	2017	2018
Kwota:	4 500 000	10 000 000	8 500 000	10 000 000

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Budżet Obywatelski miasta Krakowa. Pobrano z: <http://budzet.krakow.pl> (21.10.2017)

Tabela 2. Wysokość środków finansowych przeznaczanych przez dzielnice Krakowa na budżet obywatelski w latach 2015–2018 (w PLN)

Dzielnica	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018
I Stare Miasto	130 000	70 000	100 000	110 000
II Grzegórzki	100 000	150 000	25 000	25 000
III Prądnik Czerwony	100 000	350 000	300 000	200 000
IV Prądnik Biały		400 000	400 000	400 000
V Krowodrza	50 000	50 000	100 000	100 000
VI Bronowice	100 000	100 000	100 000	100 000
VII Zwierzyniec	100 000	200 000	250 000	250 000
VIII Dębniki	100 000	100 000	200 000	200 000
IX Łagiewniki-Borek Fałęcki	95 000	200 000	190 000	110 000
X Swoszowice	100 000	100 000	100 000	70 000
XI Podgórze Duchackie	100 000	100 000	100 000	100 000
XII Bieżanów-Prokocim	100 000	100 000	100 000	130 000
XIII Podgórze	100 000	100 000	100 000	100 000
XIV Czyżyny	100 000	100 000	50 000	50 000
XV Mistrzejowice		200 000	100 000	100 000
XVI Bieżanów	50 000	50 000	40 000	
XVII Wzgórza Krzesławickie	100 000	50 000	50 000	50 000
XVIII Nowa Huta	100 000	100 000	50 000	50 000
OGÓŁEM:	1 525 000	2 520 000	2 355 000	2 145 000

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Budżet Obywatelski miasta Krakowa. Pobrano z: <http://budzet.krakow.pl> (21.10.2017)

W IV edycji budżetu obywatelskiego Krakowa oddano 32 tys. głosów. Rok temu było ich 45 tys., przy czym ważnych niecałe 40 tys. W dwóch pierwszych edycjach mieszkańcy oddali 48 tys. (2015) oraz 67 tys. Co znamienne, liczba głosów spadła pomimo przywrócenia głosowania w urnach w 90 punktach oraz zwiększeniu wydatków na promocję i obsługę budżetu obywatelskiego (Ogórek 2017).

Władze miasta mają również kłopot z realizacją zwycięskich zadań. Spośród 13 projektów ogólnomiejskich wskazanych do realizacji w III głosowaniu status „zrealizowany” ma jedynie projekt polegający na wykonaniu nakładki asfaltowej na drodze przy bramie cmentarza w Grębałowie. Wiele jest w trakcie realizacji, jak chociażby Fantastyczne kino plenerowe przy Krupniczej, jednak są też takie, które nieprędko doczekają się finału. Największy problem miasto ma z projektem Skrzydła Krakowa, polegającym na organizacji szkoleń szybowcowych i lotów widokowych. Pod koniec czerwca Prezydent miasta Krakowa unieważnił konkurs ofert na realizację tego zadania. Swoją ofertę złożył jedynie Aeroklub Krakowski, ale nie uzyskał minimalnej liczby punktów określonej w ogłoszeniu (Koletek-Icek 2017).

Powyższe przykłady działań partycypacyjnych miasta Krakowa obrazują poważne problemy ze skuteczną realizacją tej formy zarządzania. Jest to szczególnie istotne w kontekście pojawiających się postulatów zastąpienia tradycyjnego modelu zarządzania finansami jednostki samorządu terytorialnego mechanizmem opartym na partycypacji obywatelskiej i demokracji bezpośredniej. Idea, w której budżet gminy konstruowany jest na drodze demokratycznej dyskusji, w której każdy mieszkaniec może zdecydować o przeznaczeniu części publicznych pieniędzy, należy do sfery niemożliwej do realizacji utopii (Pomysł anarchistów... 2009).

Nie oznacza to oczywiście, że mechanizmów partycypacji obywatelskiej nie należy wykorzystywać, co więcej, skuteczne i efektywne zarządzanie gminą tego wymaga. Szansą na uniknięcie błędów w tym procesie jest przede wszystkim zrozumienie i przekonanie strony publicznej i obywateli do partycypacji, a także dobre przygotowanie samego procesu oraz jego uczestników, w szczególności obywateli. Odpowiedzialność za te działania spoczywa na gospodarzu dialogu z mieszkańcami, czyli stronie publicznej, która powinna również pilnować, aby przestrzegane były warunki skutecznej partycypacji.

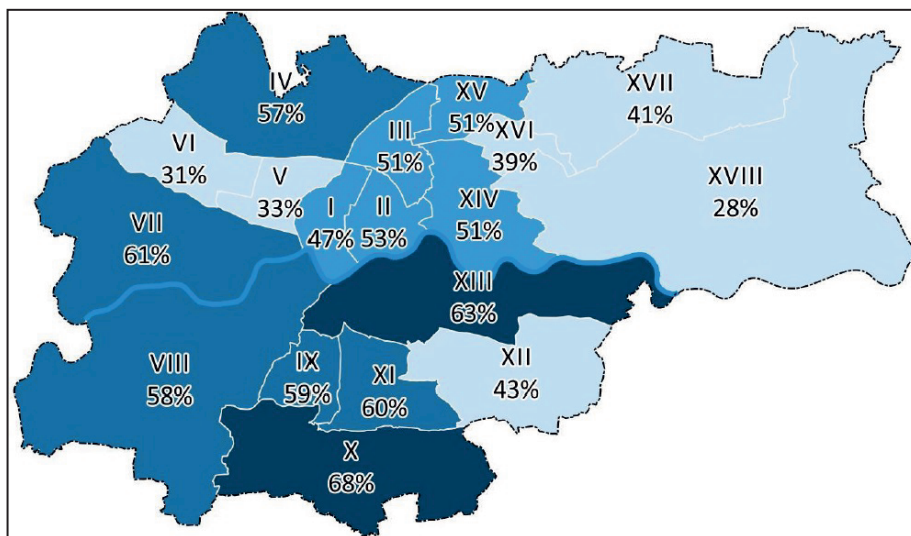
Korzyści wynikające ze stosowania mechanizmów partycypacyjnych dla organów zarządzających jednostkami samorządu terytorialnego są wymierne, do najważniejszych z nich zaliczyć można: przejrzysty proces podejmowania decyzji, edukację mieszkańców w zakresie kompetencji samorządu, większą identyfikację mieszkańców z działalnością samorządu, osłabienie ruchów protestu społecznego. Skala popełnianych błędów we wdrażaniu tego typu procesów jest jednak również spora, najczęstsze z nich to: brak kampanii edukacyjnej, np. spotkań warsztatowych, ograniczenie działań informacyjnych jedynie do biernej promocji, wprowadzenie barier innych niż formalno-prawne przy weryfikacji pomysłów mieszkańców, zły harmonogram realizacji projektów, niezgodny z kalendarzem przygotowywania i realizacji budżetu, brak konsultacji z autorami zwycięskich pomysłów na etapie ich późniejszej realizacji, brak zewnętrznej ewaluacji.

Przy wdrażaniu mechanizmów partycypacji obywatelskiej warto także pamiętać o konieczności przełamania powszechnego partykularyzmu interesów. Często różne środowiska społeczne traktują partycypację jako sposób załatwienia swoich interesów, zapominając o dobru wspólnym i interesach innych grup społecznych. To utrudnia osiągnięcie porozumienia i wypracowanie wspólnych decyzji. Niekiedy może to także prowadzić do zdominowania partycypacji przez część obywateli, posiadających na przykład silną reprezentację. Kluczowa w tym przypadku jest

oczywiście strona publiczna, która powinna informować obywateli o tym, że decyzje muszą służyć wszystkim zainteresowanym, a nie tylko ich części, i pilnować, by głosy obywateli nie zostały zdominowane przez jedną grupę społeczną. Nie chodzi przy tym o to, aby poszczególne środowiska rezygnowały z zabiegania o swoje potrzeby, ale o to, by szukać w tym zakresie równowagi i miejsca dla potrzeb innych (Schimanek 2018: 12).

Na koniec niniejszych rozważań warto zadać sobie pytanie, czy mieszkańcy chcą stosowania narzędzi partycypacji obywatelskiej? Odpowiedź na to pytanie wbrew pozorom nie jest wcale jednoznaczna, na pewno część obywateli ma takie oczekiwania. Wyniki badań przeprowadzonych w Krakowie w ramach „Panelu Miejskiego 2016” pokazują, że nie zawsze jest to zdecydowana większość (zob. rys. 2).

Rysunek 2. Chęć wpływania mieszkańców Krakowa na sprawy miasta (odpowiedzi pozytywne)



Źródło: M. Chrzanowski, A. Strzebońska 2017. Diagnoza krakowskich dzielnic 2016. Potencjały i wyzwania rozwojowe – raport z badań, Kraków: Urząd Miasta Krakowa

Chęć wpływania na sprawy miasta jest mocno zróżnicowana wśród mieszkańców dzielnic Krakowa. W badaniu najczęściej na taką potrzebę wskazywali mieszkańcy dawnego Podgórze, tj. Dzielnicy X (68%) oraz Dzielnicy XIII (63%). Najczęściej niechęć do udziału w procesie zarządzania miastem wskazywali mieszkańcy Nowej Huty tj. Dzielnicy XVIII (28%). W ramach projektu badawczego zebrano odpowiedzi 3222 dorosłych mieszkańców Krakowa w wieku 18 lat i więcej. Wywiady przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (tzw. PAPI) w miejscu zamieszkania respondentów (Chrzanowski, Strzebońska 2017: 62).

Powyższe wyniki badań wskazują na potencjał tkwiący w procesach partycypacji obywatelskiej, ale również ukazują brak zainteresowania współzrządzeniem miastem przez sporą część jego mieszkańców, co powinno być szczególnie brane pod uwagę przy wykorzystywaniu tego typu mechanizmów w zarządzaniu miastem.

Bibliografia

- Budżet Obywatelski miasta Krakowa*. 2017. [21.10.2017] <http://budzet.krakow.pl>.
- Budżet obywatelski: ostatni moment na decyzję, nie zwlekaj! 2017. [21.10.2017] http://krakow.pl/aktualnosci/210954,29,komunikat,budzet_obywatelski_ruszylo_glosowanie_.html.
- Chrzanowski Michał A., Strzebońska Anna. 2017. *Diagnoza krakowskich dzielnic 2016. Potencjały i wyzwania rozwojowe – raport z badań*. Kraków: Urząd Miasta Krakowa.
- Gurgul Aleksander. 2017. Awantura wokół parku Reduta. Czy w ogóle powstanie? [21.10.2017] <http://krakow.wyborcza.pl/krakow/7,44425,22527579,awantura-wokol-parku-reduta-czy-w-ogole-powstanie.html>.
- Igrzyska? Budowa metra? Pierwsze referendum w historii Krakowa. 2014. [21.10.2017] <http://wiadomosci.dziennik.pl/wydarzenia/artykuly/459878,lokalne-referendum-w-krakowie.html>.
- Koletek-Icek Anna. 2017. Kraków ma problem z realizacją zadań z budżetu obywatelskiego. [21.10.2017] <https://news.krakow.pl/krakow-ma-problem-z-realizacja-zadan-z-budzetu-obywatelskiego>.
- Mijają trzy lata od krakowskiego referendum. Co zrobiły władze miasta? Z radnymi Michałem Dwernickim i Kazimierzem Chrzanowskim rozmawia Mariusz Bartkowicz. 2017. [21.10.2017] <http://www.radiokrakow.pl/rozmowy/mijaja-trzy-lata-od-krakowskiego-referendum-co-zrobily-wladze-miasta/>.
- Oficjalne wyniki referendum. 2014. [21.10.2017] https://www.bip.krakow.pl/?bip_id=1&mimi=12652.
- Ogórek Piotr. 2017. Kraków. Budżet obywatelski. Znow nie wyszło, pół miliona nie pomogło. [21.10.2017] <http://www.gazetakrakowska.pl/wiadomosci/krakow/a/krakow-budzet-obywatelski-znow-nie-wyszlo-pol-miliona-nie-pomoglo,12244455>.
- Park Reduta*. 2016. [21.10.2017] <http://www.lemonmedia.home.pl/parkreduta/warszaty1.html>.
- Pomysł anarchistów na budżet Poznania. 2009. [21.10.2017] <http://www.rozbrat.org/informacje/prasa-o-nas/602-epoznan-pomysl-anarchistow-na-budzet-poznania>.
- Partycypacja Obywatelska*. 2015a. [21.10.2017] http://partycypacjaobywatelska.pl/wp-content/uploads/2015/07/drabina-partycypacji_FISE.jpg.
- Partycypacja Obywatelska*. 2015b. [21.10.2017] <http://partycypacjaobywatelska.pl/strefa-wiedzy/techniki/planowanie-partycypacyjne/>.
- Ratusznik A. 2015. Wiemy jak będzie wyglądał Park Reduta na Prądniku Czerwonym. [21.10.2017] <http://www.radiokrakow.pl/wiadomosci/krakow/wiemy-jak-bedzie-wygladal-park-reduta-na-pradniku-czerwonym/>.
- Rąpalski P., Serafin D. 2014. Wyniki referendum Kraków 2014: Głosowanie ważne, „nie” dla igrzysk! [21.10.2017] <http://www.gazetakrakowska.pl/artukul/3449715,wyniki-referendum-krakow-2014-glosowanie-wazne-nie-dla-igrzysk-oficjalne,id,t.html>.
- Rogozik Marzena. 2016. Park Reduta: będzie tak, jak chcieli mieszkańcy. [21.10.2017] <http://www.dziennikpolski24.pl/region/a/park-reduta-bedzie-tak-jak-chcieli-mieszkanicy,10360422/>.
- Schimanek Tomasz. 2015. *Partycypacja obywatelska w społeczności lokalnej*. Warszawa: Fundacja Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych.

Tymczak Piotr, Maciejowski Arkadiusz. 2017. Niespełnione referendalne oczekiwania krakowian. [21.10.2017] <http://www.dziennikpolski24.pl/region/kronika-krakowska/a/niespelnione-referendalne-oczekiwania-krakowian,12107032/>.

Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym. 2016. Dziennik Ustaw 2016 poz. 446, tekst jedn. z późn. zm.

Ustawa z dnia 15 września 2000 r. o referendum lokalnym. 2016. Dziennik Ustaw 2016 poz. 850, tekst jedn.

Wolska Hanna. 2015. Referendum lokalne: terminy, zasady, ważność, prawo głosu. [21.10.2017] Pobrano z: <http://www.samorzad.lex.pl/czytaj/-/artykul/referendum-lokalne-terminy-zasady-waznosc-prawo-glosu>.

Civic Participation as an Utopian Vision of Local Communities Self-government – the Example of Krakow

Abstract

Civic participation is a term used to describe the participation of the citizens in making and realizing decisions by the public government and administration. Civic participation can take many forms, which in theory include different degrees of citizens' engagement in decision making: informing, consulting, co-deciding. The catalogue of participation techniques includes, based on the example of Krakow, many ways of civic participation, e.g.: local referendum, civic budget and participatory planning and designing. The examples of participatory activities in the city of Krakow listed in this article exemplify serious problems with the effective realization of this form of governing. It is especially important in the context of the emerging postulates of replacing the traditional model of finances management of a territorial self government unit with a mechanism based on the civic participation and direct democracy. The idea in which the municipality budget is constructed by the way of democratic discussion, in which every citizen can decide on what part of the public money is spent, belongs to the sphere of the impossible to realize utopia.

Key words: civic participation, civic budget, Krakow self-government